Харківський національний медичний університет

Наукова бібліотека

Ну що б, здавалося, слова...

до Дня української писемності та мови

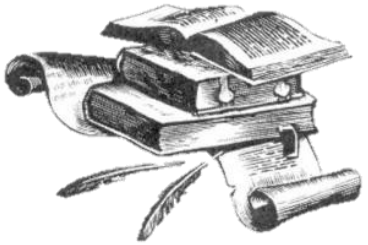

«Мова – це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мислительська діяльність народу»

Олесь Гончар

Історія української мови

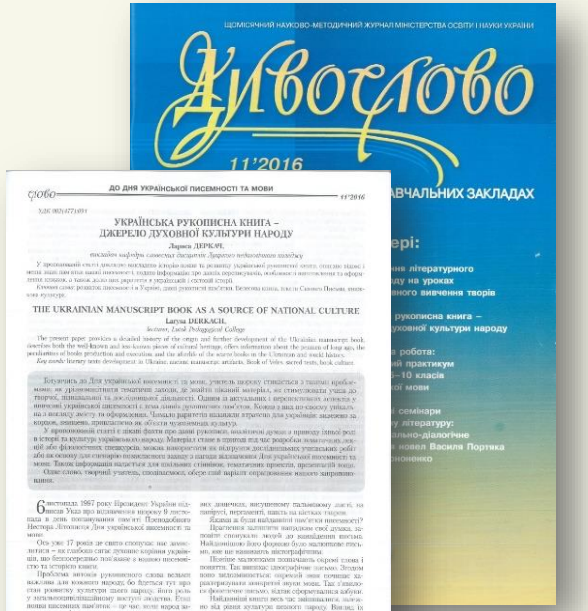

Деркач Л. Українська рукописна книга – джерело духовної культури народу / Л. Деркач // Дивослово. – 2016. - №11. – С. 21-26.

У запропонованій статті докладно викладено історію появи та розвитку української рукописної книги, описані відомі і менш знані пам'ятки нашої писемності, подано інформацію про давніх переписувачів, особливості виготовлення та оформлення книжок, а також долю цих раритетів в українській і світовій історії.

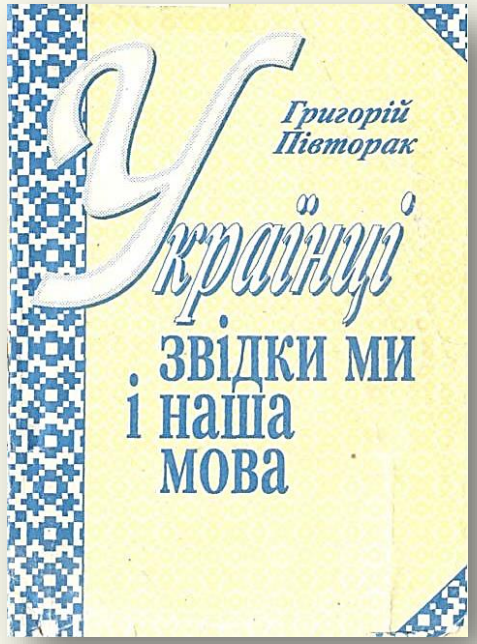

«Мова – це глибина тисячоліть»

М. Шумило

Півторак Г. Українці : звідки ми і наша мова / Г. Півторак. – Київ : Нукова думка, 1993. – 199 с.

Монографія присвячена джерелам мовно-історичних відомостей про наше минуле, виникнення найважливіших діалектних рис, що стали характерними особливостями української мови. Подано відомості про виникнення писемності у східних слов'ян, розкрито розвиток двох писемно-літературних мов у Київській Русі – церковнослов'янської та давньоруської, а також проаналізовано мовні особливості творів давньоруської літератури.

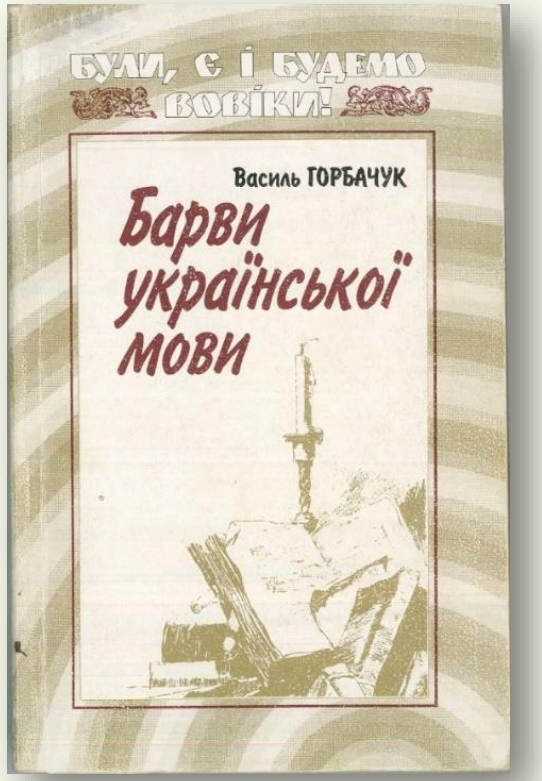

Горбачук В. Барви української мови / В. Горбачук. – Київ : KM ACADEMIA, 1993. – 272 с.

Автор розглядає історію переслідуваної і викорінюваної віками української мови, її роль у формуванні національної свідомості. У хрестоматійній частині книги вміщено поетичні та прозові твори, в яких прослідковується щира любов до рідної мови.

Русанівський В. Історія української літературної мови / В. Русанівський. – Київ : АртЕк, 2001. – 392 с.

З книги ви довідаєтесь, як старослов'янська мова, з якої починалася українсько-руська писемність, поступово перетворюється в староукраїнську і дістанете відповідь на таке непросте запитання: чому староросійська мова, утвердилася як літературна, а староукраїнська пішла в забуття. Висвітлено початок зародження нової української літературної мови і боротьби за розширення її функціональних меж у XX ст.

Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу / І. Огієнко. – Київ : Абрис, 1991. – 271 с.

Книга видана на основі лекцій І. Огієнка «Українська культура» в Кам'янець-Подільському державному українському університеті. Містить матеріали на тему культури давньої України в супроводі з тематичними ілюстраціями та прикладами московського скорописного письма.

«Немає магії сильнішої, ніж магія слів»

А. Франс

Друль О. 125 років дискусії про гальцькість української мови / О. Друль // Дивослово. – 2017. – №1. – С. 40-46.

Представлено ретроспективу концепції мовної дискусії 1891-1893 рр. про роль галицького впливу на розвиток української літературної мови та її відгомін в наші дні.

Золоте слово: хрестоматія літератури України-Русі епохи середньовіччя IX–XV століть. – Кн. 1: Література раннього середньовіччя (до 988 року); Література високого середньовіччя (988–1240) / за ред. В. Яременка; упорядн. В. Яременко, О. Сліпушко. – Київ : Аконіт, 2002. – 783 с.

Книга знайомить з основними віхами життя першого староукраїнського письменника – Нестора Літописця. Подано переклад В. Яременка «Повісті врем'яних літ», яка є не просто пам'яткою писемності, а й високохудожньою поетичною книгою, збіркою епічних пісень. Це буквар нашої національної свідомості.

«Чужу мову можна вивчити за шість років, а свою треба вчити все життя»

Ф. Вольтер

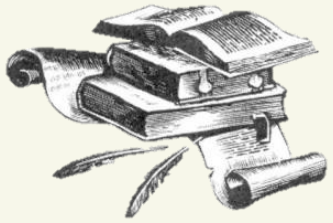

Мовна майстерність

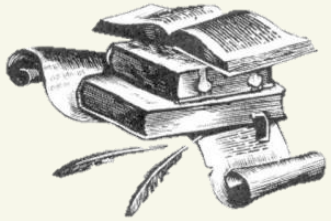

Єфімова Г. О мово рідна! Слово рідне! / Г. Єфімова // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2015. - №2. – С. 22-28.

Робота присвячена книжково-ілюстративній виставці «О мово рідна! Слово рідне!», влаштованої в Одеській національній науковій бібліотеці ім. М. Горького до Дня української писемності і мови. На прикладі творів українських письменників та науковців висвітлено тернистий шлях української мови та долю людей, які все своє життя плекали та захищали її.

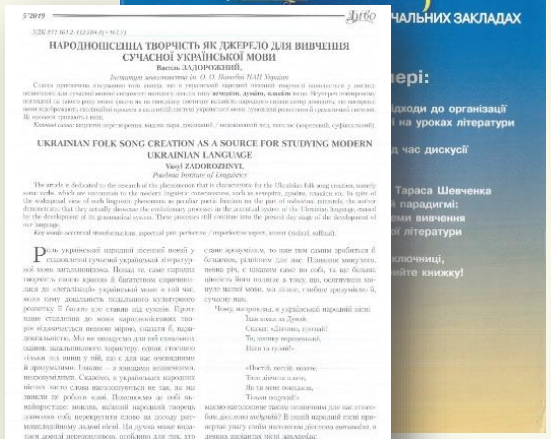

Задорожний В. Народнопісенна творчість як джерело для вивчення сучасної української мови / В. Задорожний // Дивослово. – 2019. - №5. – С. 30-34.

Стаття присвячена зміні наголосу у деяких дієсловах в українській народній пісенній творчості. Доведено, що насправді вони відображають еволюційні процеси в українській мові, зумовлені розвитком її граматичної системи.

Ющук І. Милозвучність української мови / І. Ющук // Дивослово. – 2018 . - №10. – С. 43-46.

«Нема кращих і гірших мов. Є мови більш поетичні і більш прагматичні. Кожен народ творить власну мову відповідно до свого сприйняття навколишнього світу і до своїх потреб. Мова українська справді за своєю природою милозвучна і має багато музикальних засобів емоційного впливу на слухача...»

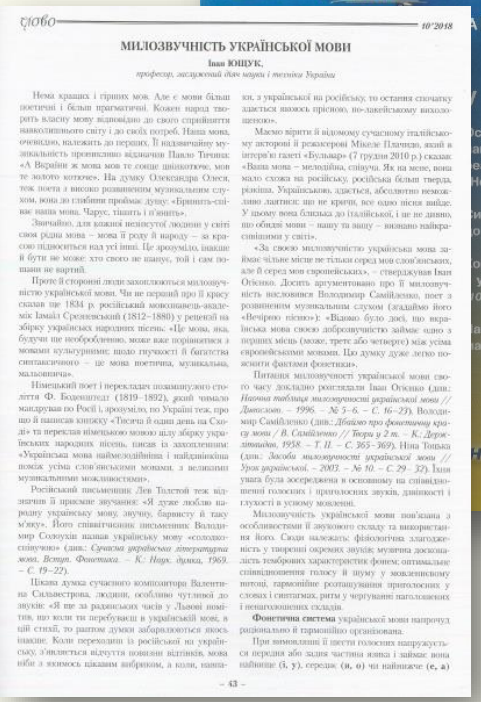

СЛОВО 10'2018

МИЛОЗВУЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Іван ЮЩУК,
професор, заслужений діяч науки і техніки України

Нема кращих і гірших мов. Але є мови більш поетичні і більш прагматичні. Кожен народ творить власну мову відповідно до свого сприйняття навколишнього світу і до своїх потреб. Наша мова, очевидно, належить до перших. Її надзвичайну музикальність проникливо відзначив Павло Тичина: «А Вкраїнів ж мова мов те сонце цвіноцотою; мов те золоту кетгачем». На думку Олександра Олеся, теж поета з високо розвиненим музикальним слухом, вона до глибини пройняє душу: «Бринить-співає наша мова. Чарує, тішить і п'янить».

Звичайно, для кожної неіпсутої людини у світі своя рідна мова – мова її роду й народу – за красою підноситься над усі інші. Це зрозуміло, інакше й бути не може: хто свого не шанує, той і сам пошани не вартий.

Проте й сторонні люди захоплюються милозвучністю української мови. Чи не перший про її красу сказав ще 1834 р. російський мовознавець-академік Ізмаїл Срезневський (1812–1880) у рецензії на збірку українських народних пісень: «Це мова, яка, будучи ще необробленою, може вже порівнятися з мовами культурними: щодо гнучкості й багатства синтаксичного – це мова поетична, музикальна, мальовнича».

Німецький поет і перекладач позаминулого століття Ф. Боденштедт (1819–1892), який чимало мандрував по Росії і, зрозуміло, по Україні теж, про що й написав книжку «Тисяча й один день на Сході» та переклав німецькою мовою цілу збірку українських народних пісень, писав із захопленням: «Українська мова наймелодійніша і найдзвінкіша поміж усіма слов'янськими мовами, з великими музикальними можливостями».

Російський письменник Лев Толстой теж відзначив її прекрасне звучання: «Я дуже люблю народну українську мову, звучну, бадьору й таку м'яку». Його співвітчизник письменник Володимир Солоухін назвав українську мову «солодкоспівучою» (див.: *Сучасна українська література мови. Вступ. Фонетика. – К.: Наук. думка, 1969. – С. 19–22*).

Піснею думка сучасного композитора Валентина Сильвестрова, людини, особливо чутливої до звуків: «Я ще за радянських часів у Львові помітив, що коли ти перебуваєш в українській мові, в цій стихії, то раптом думки заворушаються якось інакше. Коли переходиш із російської на українську, з'являється відчуття повного відтінка, мова ніби з якимось іншим вибриком, а коли, навпаки, з української на російську, то остання спочатку здається якоюсь прісною, по-лакейському виголошеною».

Маємо вірити й відомому сучасному італійському акторові й режисерові Мікеле Плачидо, який в інтерв'ю газеті «Бульвар» (7 грудня 2010 р.) сказав: «Ваша мова – мелодійна, співуча. Як на мене, вона мало схожа на російську, російська більш тверда, різка. Українською, здається, абсолютно неможливо лаятися: що не кричи, все одно пісня вийде. У цьому вона близька до італійської, і не не дивно, що обидві мови – нашу та вашу – визнано найкрасивішими у світі».

«За своєю милозвучністю українська мова займає чільне місце не тільки серед мов слов'янських, але й серед мов європейських», – стверджував Іван Огієнко. Досить аргументовано про її милозвучність висловився Володимир Самійленко, поет з розвиненим музикальним слухом (згадаймо його «Вечірню пісню»): «Відомо було здавна, що українська мова своєю доброзвучністю займає одно з перших місць (може, третє або четверте) між усіма європейськими мовами. Цю думку дуже легко пояснити фактами фонетики».

Питання милозвучності української мови свого часу докладно розглядали Іван Огієнко (див.: *Наочна таблиця милозвучності української мови // Дивослов. – 1996. – № 5–6. – С. 16–23*), Володимир Самійленко (див.: *Дбаймо про фонетичну красу мови / В. Самійленко // Твори у 2 т. – К.: Дерлітвидав, 1958. – Т. II. – С. 365–369*), Нина Тоцька (див.: *Засоби милозвучності української мови // Урок української. – 2003. – № 10. – С. 29–32*). Їхня увага була зосереджена в основному на співвідношенні голосних і приголосних звуків, довжині і глухості в усному мовленні.

Милозвучність української мови зумовлена з особливостями її звукового складу та використання його. Сюди належать: фонологічна злагодженість у творенні окремих звуків; мелодійна досконалість тембрових характеристик фонем; оптимальне співвідношення голосу й шуму у мовленнєвому потоці, гармонійне розташування приголосних у словах і синтагмах, ритм у чергуванні наголошених і ненаголошених складів.

Фонетична система української мови наперед раціонально й гармонійно організована.

При вимовлянні її шести голосних напружується передня або задня частина язика і майже вона найвище (**і, у**), середня (**и, о**) чи найнижче (**е, а**)

– 43 –

«Мова росте елементарно, разом з душею народу»

І. Франко

Мовний наставник

Струганець Л. З любов'ю до рідного слова / Л. Струганець // Дивослово. – 2019. - №2. – С. 32-34.

«Мова підтримує в людині стан психологічної впевненості, рівноваги, дає відчуття життєвої перспективи, духовної опори… Мова підносить людину над світом природи, виділяє її як інтелектуальний феномен, що здатний пізнавати, освоювати і творити світ…»

Тимошик М. Й на друга підступне каміння… / М. Тимошик // Берегиня. – 2001. - №3. – С. 17-32.

«Треба знати свої дохристиянські вірування, неодмінно треба, бо без них нема можливості глибше й повніше зрозуміти чисте Християнство, а також історію культури й історію літератури, заснованих на духові народу… Первісна віра була віра практична, – домова, господарська, необхідна людині на кожному кроці, бо була міцно пов'язана з її працею…» (І. Огієнко)

Сучасна українська мова

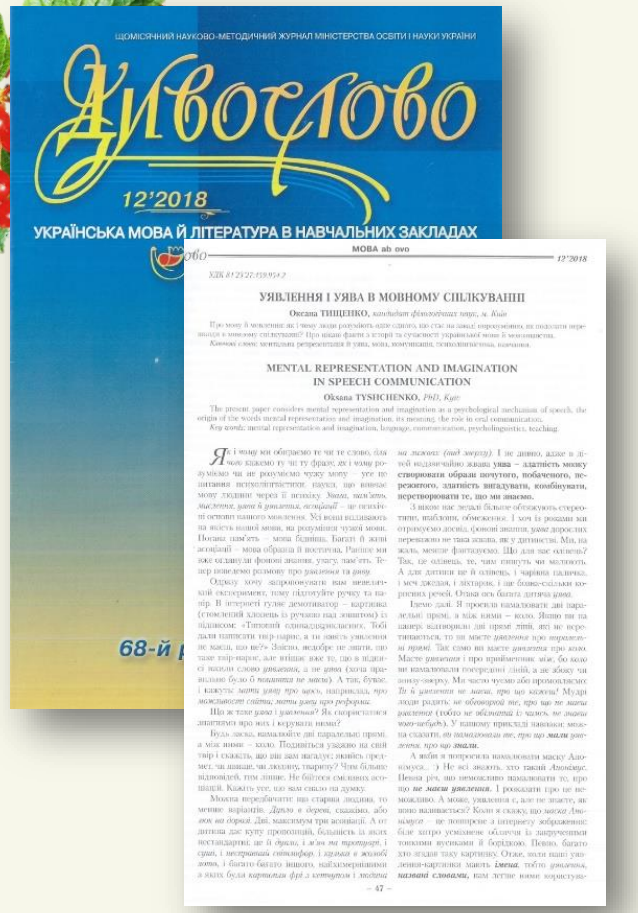

Тищенко О. Уявлення і уява в мовному спілкуванні / О. Тищенко // Дивослово. – 2018. - №12. – С. 47-49.

Автор розповідає про мову й мовлення: як і чому люди розуміють одне одного, що стає на заваді порозумінню, як подолати перешкоди в мовному спілкуванні? А також приводить цікаві факти з історії та сучасності української мови й мовознавства.

«Мова – одяг думок»

Семюел Джонсон

Драчук С. 20 найбільших новацій Українського правопису 2019 року / С. Драчук // Гетьман. – 2019. - №1-2. – С. 36-39.

У публікації представлено окремі фрагменти новацій і змін у новому правописі. Огляд зроблений за текстом правопису, що розміщений на сайті Міністерства освіти і науки України і на сайті Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України.

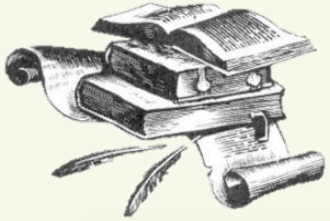

Українська мова і медицина

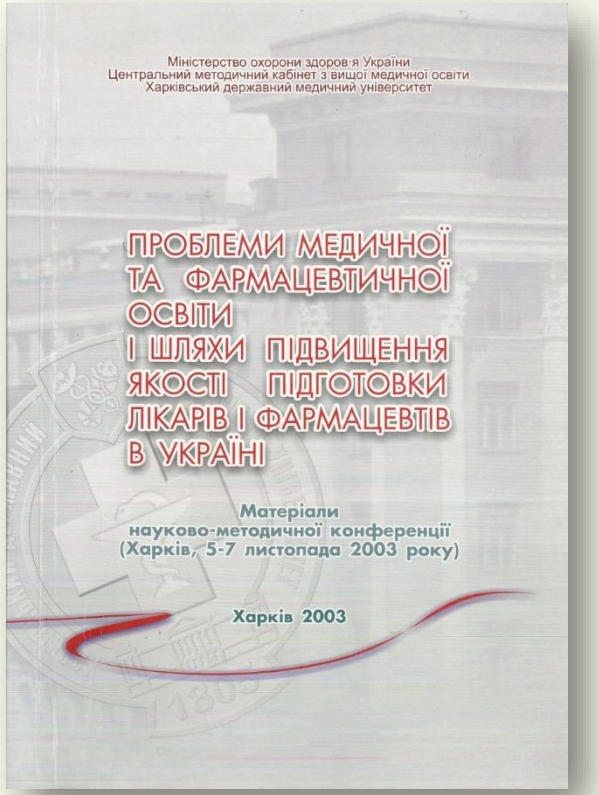

Супруненко Г.С. Культура фахового мовлення як складова підготовки медичних кадрів на сучасному етапі / Г.С. Супруненко // Проблеми медичної та фармацевтичної освіти і шляхи підвищення якості підготовки лікарів і фармацевтів в Україні : матеріали науково-методичної конференції (Харків, 5-7 листопада 2003 року). – Харків, 2003. – С. 149-150.

Розглянуто проблеми вивчення мови у медичних вишах України. Представлено культуру мовлення людини в аспектах: нормативності, адекватності, естетичності та поліфункціональності. Автор скеровує викладачів медичних вишів на що потрібно звертати увагу в першу чергу.

Лещенко Т. О. З досвіду вдосконалення мовної культури студентів медичного ВНЗ / Т. О. Лещенко // Проблеми медичної та фармацевтичної освіти і шляхи підвищення якості підготовки лікарів і фармацевтів в Україні : матеріали науково-методичної конференції (Харків, 5-7 листопада 2003 року). – Харків, 2003. – 266 с.

«Від мистецтва мовного спілкування суттєво залежать результати лікування. Мова лікаря – точна, логічна, доречна, виразна – одна з необхідних складових його професійної майстерності».

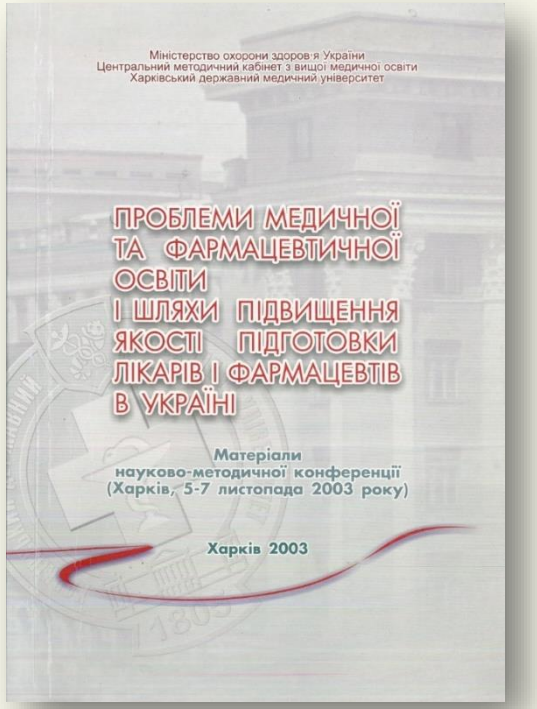

Білик В. В. Актуальні проблеми вивчення української мови у медичному університеті / В. В. Білик // Проблеми медичної та фармацевтичної освіти і шляхи підвищення якості підготовки лікарів і фармацевтів в Україні : матеріали науково-методичної конференції (Харків, 5-7 листопада 2003 року). – Харків, 2003. – 266 с.

Автор висвітлює проблеми, пов'язані з викладанням у медичних вишах спеціальних дисциплін українською мовою, які раніше проводились російською мовою та вказує на шляхи їх вирішення. Особливу увагу звертає на спілкування викладачів та студентів.

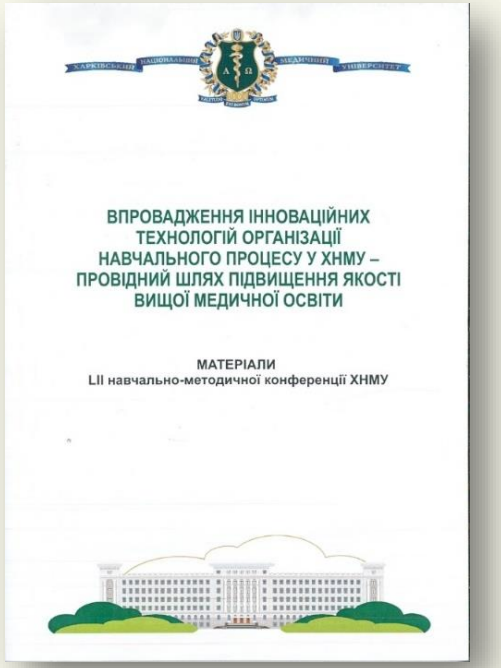

Гепенко Л. О. Роль святкування дня української писемності та мови в міжкультурному вихованні майбутніх лікарів / Л. О. Гепенко // Впровадження інноваційних технологій організації навчального процесу у ХНМУ – провідний шлях підвищення якості вищої медичної освіти : матеріали LII навчально-методичної конференції ХНМУ (Харків, 30 січня 2019 рік) / Міністерство охорони здоров'я України, Харк. нац. мед. ун-т. – Харків : ХНМУ, 2019. – Вип. 10. – 144 с.

«Святкування Дня української писемності та мови є тим освітнім середовищем, у якому реалізуються ідеї патріотичного, національного, міжкультурного, морального й етичного виховання молоді. Для майбутніх лікарів участь у таких виховних заходах має розвивальний характер, результатами якої є усвідомлення й розуміння власної приналежності до українських звичаїв і традицій, урахування специфіки менталітету українського народу під час спілкування з пацієнтами, визнанні їхніх пріоритетів і виявлення поваги до інших народностей...»

«Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова, жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє явне життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почуття»

Панас Мирний

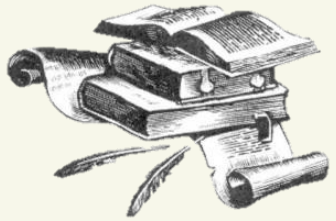

Матеріали з фонду Наукової бібліотеки

Підготувала:
Заговора М. В.
бібліограф 1 категорії НБ ХНМУ
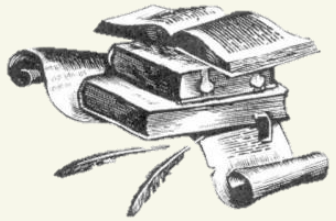
© НБ ХНМУ, 2019